

Отже, проповідь Магомета була прийнята арабами. Заклик Магомета об'єднатися незалежно від етнічної та племінної належності був новим поштовхом для об'єктивних соціально-економічних і політичних процесів. Проголошена ним релігія відповідала звичаям жителів Аравії і стала для них об'єднуючою ідеєю, яка була необхідна в той час.

Джерела та література

1. Латигіна Н. Іслам: шлях крізь століття. Київ: «Монографія», 2016. 25 с.
2. Мирський Г. Іслам: Історія та сучасність. 2010. С. 2–5.
3. Панова В., Вахтін Ю. Життя Магомета. *Наука та життя*. 1990. № 7. 138 с.
4. Соловйов В. Магомет. Його життя та релігійне вчення. СПб, 1902. С. 20–21.

Голоскевич Єлизавета

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ШАРІАТ ЯК СИСТЕМА МОРАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ ІСЛАМУ

Анотація. Метою роботи є розгляд етичної сторони ісламу, а саме системи шаріату. Шаріат – система законів та норм в ісламі, що регулює соціально-економічне, морально-правове та релігійне життя в мусульманському суспільстві. Для мусульман є два джерела віровчень – Коран та Сунна (звичай, приклад), вони є незмінними. Саме вони диктують правила життя віруючого мусульманина.

Ключові слова: іслам, релігія, шаріат, норми поведінки мусульманина, Коран.

Abstract. The purpose of this paper is to consider the ethical side of Islam, namely - the Sharia system. Sharia is a system of laws and norms in Islam that regulates the socio-economic, moral, legal and religious life in Muslim society. For Muslims, there are two sources of doctrine – the Qur'an and the Sunnah (custom, example), they are immutable. They dictate the rules of life of a believing Muslim.

Key words: Islam, religion, Sharia, norms of Muslim behavior, the Koran.

Термін «шаріат» вперше зустрічається в Корані у значенні «правильний шлях» або «ясний шлях». Ісламська традиція пов'язує поняття шаріату з його використанням у Корані для позначення накресленого Аллахом прямого шляху, ідучи яким правовірний досягає моральної досконалості, мирського благополуччя та може досягти раю [2].

У широкому розумінні шаріат є ретельно розробленим кодексом поведінки, або ж канonom, що містить у собі обрядові норми богопоклоніння, моральні закони сімейного та суспільного життя, різного роду дозволи, приписи та заборони, метою яких є регулювання відносин мусульманина з Богом, з суспільством загалом та з людиною зокрема. Систему законів шаріату іноді не зовсім точно називають мусульманським правом, оскільки вона охоплює набагато ширше коло питань, ніж сфера права. Дін – це віра ісламу, яка не

мінється, тимчасом як закони шаріату доволі часто піддаються різного роду змінам залежно від часу та суспільства. Комплекс знань шаріатського закону називається фікх, що з арабської означає розуміння або знання. Фікх – ретельно розроблена згідно з Кораном та хадісами (висловлювання пророка Мухамеда) збірка правил, яка зумовлює поведінку мусульманина в усіх виявах звичайного повсякденного життя. У ранні часи багато вчених присвячували себе вивченню ісламських законів, але широку популярність отримали чотири головні школи, відомі як мазхаби (шафіїтський, ханіфітський, малікітський та ханбалітський), названі в честь правознавців.

Принципи, що регулюють мораль та поведінку в ісламі, можуть бути визначені так: в Корані дозволено все, крім того, що Аллах однозначно заборонив або в Корані, або в Сунні пророка, що фактично є практичною інтерпретацією Корану. Жодна людина не має права будь-що дозволяти або забороняти, це право цілком та повністю належить Аллаху. Це стосується і спроб заборонити дозволене і навпаки. Також не дозволяється все те, що веде до забороненого. Варто уникати сумнівного, щоб не втягнути себе у беззаконня і не піддатися спокусі забороненого. Всі дії в шаріаті можна розділити на п'ять категорій: те, що дозволено, і під цю категорію потрапляє більшість дій (халял); те, що рекомендується і що бажано робити (мандуб); те, що не схвалюється або викликає негативні емоції в інших (макрух чи карахат); те, що є обов'язковим до виконання (фард); те, що забороняється (харам). Дозволені речі оцінюються, виходячи з певних критеріїв, таких як похвальне, осуджене, нейтральне. Границі між цими п'ятьма категоріями не є жорсткими, навпаки, те, що заборонене за одних умов, за інших, виключних умов, може бути дозволено або навіть стати обов'язковим. Наприклад, «якщо мусульманин вимушений страждати від голоду, а з їжі йому доступна лише свинина, у разі сурової необхідності, заради порятунку життя він отримує право вживати її в їжу».

Головним джерелом шаріату є, безумовно, Коран. Саме він визначив дух шаріатського законодавства, заклав основи найважливіших настанов шаріату, незважаючи на те, що власне правові норми в ісламському Священному Писанні найчастіше окреслено у формі етичних вимог, а не юридичних норм. За деякими підрахунками знавців Корану, безпосередні вказівки з релігійних, цивільних і карних питань можна зустріти не менш як у 500 айатах, тобто приблизно в кожному десятому рядку Корану (недарма в самому Корані сказано, що він присланий арабам як судовий кодекс [17, 13:37]). У цих айатах йдеться фактично про всі аспекти повсякденного життя правовірного мусульманина: шлюб, придане, права й обов'язки подружжя, розлучення і різні засоби розривання шлюбу, період після розлучення, виховання чужої дитини, договори, позики, застави, ваги і міри, відшкодування збитків, клятви й обітниці, покарання за злочини, заповіти, наслідування, справедливість, закони війни і миру, судочинство тощо. Для того, щоб назвати усі ці приписи, підкріплені Суною і численними тлумаченнями, знадобилося б декілька тисяч сторінок. Наприклад, праця Мухаммада аш-Шафії з основ мусульманського права займає сім томів. Однак конкретних правових норм у Корані важко знайти понад півтора десятка.

Пояснюється це тим, що конкретні життєві ситуації не можуть бути повністю передбачені навіть у Священній книзі [2].

В ісламі, за всю його історію не робилося відмінностей між світськими та духовними поняттями, а саме між гріхом та злочином. Внаслідок цього історія ісламу не знала світських, мирських, законодавчих систем окрім шаріату. До того, на відміну від інших релігій, в ісламі всі основні вимоги релігії були внесені в систему шаріату, що й призвело його возведення на рівень закону, а отже, порушення будь-чого розглядалося не просто як гріх, проступок перед Богом, а саме: правове порушення, злочин, із витікаючими з цього наслідками – кримінальною відповідальністю, що також можна назвати особливою рисою ісламу як релігії.

Отже, підсумовуючи вищесказане, закони шаріату передусім спрямовані на регулювання повсякденного життя правовірного та благочестивого мусульманина, його відносин з Богом та світом, суспільством, людьми.

Джерела та література

1. Голоскевич В. Етика східних релігій буддизму та ісламу в порівнянні з православним вченням про моральність: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата богослів'я. Київ. Києво-Печерська Лавра, 2000.
2. Латигіна Н. Іслам: шлях крізь століття. Київ: «Монографія», 2016.
3. Сисоєв Д. Іслам. Православний погляд. СПб: «Духовное наследие», 2011.

Гула Анастасія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

МОРАЛЬНА СВІДОМІСТЬ

Анотація. У статті досліджено теоретичні аспекти моральної свідомості. Розкрито суть феномена «моральна свідомість». А також зроблений опис рівнів та стадій моральної свідомості особистості.

Ключові слова: мораль; свідомість; цінності; норми.

Abstract. The theoretical aspects of moral consciousness are investigated in the article. The essence of the phenomenon of "moral consciousness" is revealed. And also the description of levels and stages of moral consciousness of the person is made.

Keywords: morality; consciousness; values; norms.

У наш час проблема специфіки моральної свідомості набуває надзвичайної актуальності. Моральне становлення людини – це складне явище розвитку особистості. І через це проблема моральної свідомості належить до філософських проблем. У наш час перед людьми відкриваються нові глобальні проблеми, такі як: людські та світові конфлікти, тероризм, і все це змушує нас повернутися до моралі. Моральні проблеми завжди виникали в суспільстві, але